HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

THE ROLE OF PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN THE MODERN EDUCATIONAL AND UPBRINGING PROCESS

Ismailova Guljahon Fahratdinovna

Xo‘jayli tumani 40-sonli maktab psixologi

DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.23345491

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy ta’lim-tarbiya jarayonida pedagogik texnologiyalarning o‘rni, ularning nazariy asoslari, ta’lim sifatini oshirish va o‘quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirishdagi imkoniyatlari tahlil qilingan. Pedagogik texnologiyalarning an’anaviy o‘qitish usullaridan farqli jihatlari, interfaol ta’lim metodlari, raqamli vositalar, muammoli ta’lim, loyiha asosida o‘qitish va hamkorlikda o‘rganishning pedagogik ahamiyati yoritilgan..

Kalit so‘zlar: ta’lim-tarbiya, pedagogik texnologiya, zamonaviy ta’lim, innovatsion metodlar, interfaol ta’lim, raqamli texnologiyalar, o‘quvchi shaxsi, pedagogik mahorat, ta’lim sifati, kompetensiyaviy yondashuv.

Abstract: This article analyzes the role of pedagogical technologies in the modern educational and upbringing process, their theoretical foundations, and their potential for improving the quality of education and promoting the comprehensive development of students. It examines the differences between pedagogical technologies and traditional teaching methods and highlights the pedagogical significance of interactive teaching methods, digital tools, problem-based learning, project-based learning, and collaborative learning.

Keywords: education and upbringing, pedagogical technology, modern education, innovative methods, interactive learning, digital technologies, student personality, pedagogical skills, quality of education, competency-based approach.

Bugungi globallashuv va axborotlashuv sharoitida ta’lim tizimi oldida turgan asosiy vazifalardan biri bilimli, mustaqil fikrlaydigan, ijtimoiy mas’uliyatni his qiladigan hamda zamonaviy hayot talablariga moslasha oladigan shaxsni shakllantirishdan iborat. Ushbu vazifani amalga oshirishda ta’lim mazmunini takomillashtirish bilan bir qatorda, o‘qitish usullari, pedagogik yondashuvlar va ta’limni tashkil etish mexanizmlarini rivojlantirish ham muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtayi nazardan, zamonaviy pedagogik texnologiyalar ta’lim-tarbiya jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi muhim vositalardan biri hisoblanadi.

Inson va jamiyat ehtiyojlarini qondirishni rivojlanib borayotgan texnologiyalarsiz tasavvur qilish qiyin. “Shaxs kamoloti yo‘lida zamonaviy ta’limni tashkil etishga qo‘yiladigan muhim talab – ortiqcha ruhiy va jismoniy kuch sarf etmasdan qisqa vaqt ichida yuksak natijalarga erishishdir.[1] An’anaviy ta’limda o‘qituvchi ko‘pincha asosiy axborot manbai sifatida namoyon bo‘ladi, o‘quvchi esa berilgan bilimlarni qabul qilish va qayta bayon etish bilan shug‘ullanadi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlarda esa o‘quvchining faol ishtiroki, mustaqil izlanishi, muammolarni hal etishi, jamoada ishlashi va o‘z bilimini amaliyotda qo‘llay olishi ustuvor ahamiyat kasb etadi. Bu o‘zgarish

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

o‘qituvchidan darsni puxta loyihalashtirishni, ta’lim maqsadlarini aniq belgilashni va o‘quvchilarning individual imkoniyatlarini hisobga olishni talab qiladi. O‘zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentabrdagi O‘RQ-637-son “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni mamlakatda ta’lim sohasidagi munosabatlarni tartibga soluvchi muhim huquqiy hujjatlardan biridir [2]. Ta’lim tizimini rivojlantirish, ta’lim oluvchilarning bilim va ko‘nikmalarini shakllantirish hamda ta’lim sifatini oshirish masalalari pedagogik faoliyatni zamonaviy talablar asosida tashkil etish zaruratini yuzaga keltiradi. UNESCOning ta’limda texnologiyalardan foydalanishga bag‘ishlangan 2023-yilgi Global ta’lim monitoringi hisobotida texnologiyalar ta’lim maqsadlariga xizmat qilishi, ularni qo‘llashda foydalanish imkoniyati, tenglik va pedagogik samaradorlik hisobga olinishi lozimligi ta’kidlangan [3]. Demak, texnologiyalarning mavjudligi o‘z-o‘zidan yuqori sifatli ta’limni kafolatlamaydi. Muhimi, ularning ta’lim maqsadlariga muvofiq va pedagogik jihatdan asoslangan holda qo‘llanilishidir. Mazkur maqolaning maqsadi zamonaviy ta’lim-tarbiya jarayonida pedagogik texnologiyalarning nazariy va amaliy ahamiyatini yoritish, ularning ta’lim sifati hamda o‘quvchi shaxsining rivojlanishiga ta’sir etuvchi jihatlarini tahlil qilish va samarali foydalanish bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

“Pedagogik texnologiya – bu ma’lum ketmaketlikdagi yaxlit jarayon bo‘lib, u talabaning ehtiyojidan kelib chiqqan holda bir maqsadga yo‘naltirilgan, oldindan puxta loyihalashtirilgan va kafolatlangan natija berishiga qaratilgan pedagogik jarayondir” [4] Pedagogik texnologiya tushunchasini faqat kompyuter, elektron doska yoki internetdan foydalanish bilan cheklash to‘g‘ri emas. Raqamli vositalar zamonaviy ta’limning muhim tarkibiy qismi bo‘lishi mumkin, biroq muammoli ta’lim, loyiha metodi, hamkorlikda o‘qitish, tabaqalashtirilgan topshiriqlar va shakllantiruvchi baholash kabi yondashuvlar ham ta’lim jarayonini tizimli tashkil etishga xizmat qiladi. Pedagogik texnologiya tushunchasini faqat kompyuter, elektron doska yoki internetdan foydalanish bilan cheklash to‘g‘ri emas. Raqamli vositalar zamonaviy ta’limning muhim tarkibiy qismi bo‘lishi mumkin, biroq muammoli ta’lim, loyiha metodi, hamkorlikda o‘qitish, tabaqalashtirilgan topshiriqlar va shakllantiruvchi baholash kabi yondashuvlar ham ta’lim jarayonini tizimli tashkil etishga xizmat qiladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar quyidagi asosiy xususiyatlar bilan tavsiflanadi:

- Ta’lim maqsadlarining aniq belgilanishi
- o‘quvchilarning faol ishtirokini ta’minlash;
- o‘quvchilarning individual ehtiyojlari va imkoniyatlarini hisobga olish;
  o‘zlashtirish natijalarini kuzatish va baholash;
- olingan natijalar asosida ta’lim jarayonini takomillashtirish.

Mazkur xususiyatlar pedagogik texnologiyaning tasodifiy metodlar yig‘indisi emas, balki oldindan rejalashtirilgan va natijaga yo‘naltirilgan faoliyat ekanini ko‘rsatadi. . Darsni rejalashtirish bu muhim jarayon,darsning 50 foiz muvaffaqiyati natijasi demakdir. Darsni rejalashtirish – o‘qituvchining dars jarayonini samarali tashkil etishi uchun tuzadigan puxta rejasi bo‘lib, unda maqsad, vazifa, metod va vositalar, hamda natijalar aniq ko‘rsatiladi.[5] Zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish muayyan imkoniyatlar bilan bir qatorda, ayrim muammolarni ham yuzaga keltirishi mumkin.

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

Ulardan biri texnologiyani ta’lim maqsadidan ustun qo‘yishdir. Masalan, darsda ko‘plab raqamli vositalardan foydalanish o‘quvchining mavzuni chuqur tushunishini o‘z-o‘zidan ta’minlamaydi. Shu sababli har bir vosita aniq pedagogik vazifaga xizmat qilishi kerak.

Ikkinchi muammo o‘qituvchilarning zamonaviy metodlardan foydalanishga tayyorgarligi bilan bog‘liq. Yangi texnologiyalarni samarali qo‘llash uchun o‘qituvchi ularning nazariy asoslarini bilishi, darsni rejalashtirishi, natijalarni baholashi va kutilmagan vaziyatlarga moslasha olishi zarur. Bu borada malaka oshirish kurslari, tajriba almashish, ochiq darslar va metodik hamkorlik muhim ahamiyatgaega.

Uchinchi muammo texnik va tashkiliy imkoniyatlarning teng emasligidir. Ayrim ta’lim muassasalarida internet, kompyuter yoki boshqa raqamli vositalardan foydalanish imkoniyatlari cheklangan bo‘lishi mumkin. Bunday vaziyatda pedagogik texnologiyalarni faqat raqamli vositalar bilan bog‘lamasdan, qog‘oz materiallar, guruhli topshiriqlar, munozaralar va amaliy mashg‘ulotlar orqali ham samarali tashkil etish mumkin.

To‘rtinchi muammo o‘quvchilarni baholashda faqat yakuniy natijaga tayanishdir. Agar o‘quvchining izlanishi, mustaqil qarori, hamkorligi va fikrini asoslash jarayoni e’tibordan chetda qolsa, ta’limning muhim jihatlari to‘liq baholanmaydi. Shu sababli baholash mezonlarini oldindan belgilash va o‘quvchiga tushunarli tarzda yetkazish maqsadga muvofiq.

Keng ko'lamda amalga oshirilayotgan ta’lim islohotlari ta’lim jarayonining ilg'or texnologiyalarini o'rganish va ularning o'quv tarbiya jarayoniga joriy etilishini taqozo qiladi. Bu esa. o'z navbatida, pedagoglardan ta’lim sohasiga texnologik yondashuvni, pedagogik texnologiya usulini egallashni va hududimizning milliy, ma’naviy-madaniy xususiyatlarini va an’analarini hisobga olgan holda pedagogik amaliyotda qo'llash va ularni rivojlantirishni talab etadi.[6]

Pedagogik texnologiyalarni samarali joriy etish uchun quyidagi amaliy choralar tavsiya etiladi:

1. Har bir dars uchun aniq ta’limiy va tarbiyaviy maqsadlarni belgilash.
2. Pedagogik metodni mavzu, o‘quvchilarning yoshi va mavjud imkoniyatlarga mos tanlash.
3. O‘quvchilarni mustaqil izlanish, savol berish va fikrini dalillar bilan asoslashga undash.
4. Raqamli va an’anaviy ta’lim vositalaridan maqsadga muvofiq foydalanish.
5. O‘qituvchilarning kasbiy rivojlanishi va tajriba almashishini muntazam qo‘llab-quvvatlash.
6. Ta’lim natijalarini oldindan belgilangan mezonlar asosida kuzatish va tahlil qilish.
7. O‘quvchilarning individual ehtiyojlari, axborot xavfsizligi va ta’lim imkoniyatlaridagi farqlarni hisobga olish.

Ushbu choralar pedagogik texnologiyalarni tashqi yangilik sifatida emas, balki ta’lim sifatini muntazam takomillashtirish vositasi sifatida qo‘llashga yordam beradi. Umuman olganda, pedagogik texnologiyalarni maqsadli va ilmiy asoslangan holda qo‘llash ta’lim hamda tarbiyaning uzviyligini mustahkamlashga, o‘quvchi shaxsining intellektual va ijtimoiy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlashga xizmat qiladi. Buning uchun texnologiya ta’limning maqsadi emas, balki sifatli ta’limga erishish vositasi sifatida qaralishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ibrohimov O., Sadirov J. Musiqa. 7-sinf uchun darslik. – Toshkent: G‘.G‘ulom nomidagi nashriyot matbaa ijodiy uyi, 2017. – 15-16 b.

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

2. 2 O‘zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentabrdagi O‘RQ-637-son “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi.
3. UNESCO.Global Education Monitoring Report 2023: Technology in Education: ATool on Whose Terms? Paris: UNESCO, 2023. URL: https://www.unesco.org/gem-report/en/technology
4. Z. F. Sharopova. Ta’lim texnologiyalari – T.: “Navro‘z” nashriyoti, 2019. 26-b.
5. Xasanova N “ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi” jurnali 2025-yil, 4-son Zamonaviy pedagogik texnologiyalar – yangi usullar, innovatsiyalar va ularni tatbiq etish.
6. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat:«Xalqaro moliya» mutaxassisligining magistrantlari uchun darslik / Obzbekiston Respublikasi oliy va o ‘rta maxsus ta’lim vazirligi, Toshkent Moliya instituti. - T.: «Iqtisod-moliya». 2009. -240 b.Xo‘jayev N.X., Madyarova S.A., Eshchonov E.U.